

Asia

Kilpailu- ja kuluttajaviraston lausunto koskien Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Eteran sulautumista Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmariseen (FIVA 8/02.03.02/2017)

Asian vireilletulo

Finanssivalvonta on 6.7.2017 pyytänyt Kilpailu- ja kuluttajavirastolta (jäljempänä myös "KKV" tai "virasto") työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain (354/1997; TVYL) 29 §:n 4 momentin mukaista lausuntoa yrityskaupasta, jossa Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera sulautuu Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmariseen.¹ Lisäksi Finanssivalvonta on pyytänyt virastoa lausunnossaan tuomaan esille kaikki mahdolliset muut asiaan vaikuttavat seikat, joilla viraston näkemyksen mukaan voi olla vaikutusta asiaan liittyvässä päätöksenteossa.

Osapuolet ja niiden harjoittama liiketoiminta

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen ("Ilmarinen") on lakisääteistä työeläkevakuutustoimintaa harjoittava keskinäinen eläkevakuutusyhtiö. Ilmarinen toimii yksityisten alojen työeläkevakuuttajana tarjoten lakisääteisiä TyEL-vakuutuksia ja YEL-vakuutuksia koko Suomen alueella. Lisäksi se tarjoaa asiakkailleen maksuttomina lisäpalveluina työeläkevakuutusten asiakasneuvontaa sekä työhyvinvointi- ja kuntoutuspalveluita. Ilmarisen eläkevarojen sijoitukset olivat vuoden 2016 päättyessä käyvin arvoin yhteensä 37 214 miljoonaa euroa.

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera ("Etera") on lakisääteistä työeläkevakuutustoimintaa harjoittava keskinäinen eläkevakuutusyhtiö. Etera toimii yksityisten alojen työeläkevakuuttajana tarjoten lakisääteisiä TyEL-vakuutuksia ja YEL-vakuutuksia koko Suomen alueella. Lisäksi se tarjoaa asiakkailleen maksuttomina palveluina työeläkevakuutusten asiakasneuvontaa ja työkykypalveluita sisältäen tutkimus- ja asiantuntijapalveluita, työhyvinvointitoimenpiteitä ja -työkaluja. Eteran eläkevarojen sijoitukset vuoden 2016 päättyessä olivat 6 084 miljoonaa euroa.

¹ Kilpailulain (948/2011) 23 §:n 2 momentin mukaan yrityskaupasta, johon sovelletaan TVYL:n 3 tai 10 luvun säännöksiä, on ilmoitettava Kilpailu- ja kuluttajavirastolle, kun yrityskaupan osapuolet ovat saaneet tiedon Finanssivalvonnan suostumuksesta tai siitä, ettei Finanssivalvonta vastusta yrityskauppaa. Ilmoitusta yrityskaupasta ei kuitenkaan tarvitse tehdä, jos Finanssivalvonta on TVYL:n mukaisesti pyytänyt yrityskaupasta Kilpailu- ja kuluttajaviraston lausunnon ja Kilpailu- ja kuluttajavirasto on lausunnossaan katsonut, ettei estettä kaupan hyväksymiselle ole.

Kilpailuoikeudellinen arviointi

Relevantit markkinat ja yrityskaupan osapuolten markkina-asema

Yksityisen sektorin lakisääteinen työeläkevakuuttaminen Suomessa

Osapuolten mukaan järjestelyn kilpailuoikeudellisessa arvioinnissa relevanttina markkinana voidaan tarkastella yksityisen sektorin lakisääteistä työeläkevakuuttamista Suomessa, jolla sekä Ilmarinen että Etera toimivat.²

Osapuolten käsityksen mukaan yksityisen sektorin lakisääteisen työeläkevakuuttamisen markkinan koko vuonna 2016 oli noin 13 564 miljoonaa euroa. Osapuolten mukaan Ilmarisen markkinaosuus tästä on 32 % ja Eteran 5 % vakuutusmaksutulon perusteella laskettuna. Osapuolten mukaan vakuutettujen määrän perusteella laskettuna Ilmarisen markkinaosuus on 32 % ja Eteran 6 %.

Yksityisen sektorin työsuhteinen lakisääteinen työeläkevakuuttaminen (TyEL)

Osapuolten mukaan lakisääteisen TyEL-vakuuttamisen markkinan koko vuonna 2016 oli 12 556 miljoonaa euroa, josta Ilmarisen markkinaosuus on 32 % ja Eteran 5 % vakuutusmaksutulon perusteella laskettuna. Osapuolten mukaan vakuutettujen määrän perusteella laskettuna Ilmarisen markkinaosuus on 32 % ja Eteran 7 %.

Yrittäjien lakisääteinen eläkevakuuttaminen (YEL)

Osapuolten käsityksen mukaan lakisääteisen YEL-vakuuttamisen markkinan koko vuonna 2016 oli 1 048 miljoonaa euroa, josta Ilmarisen markkinaosuus on 32 % ja Eteran 4 % vakuutusmaksutulon perusteella laskettuna. Osapuolten mukaan vakuutettujen määrän perusteella laskettuna Ilmarisen markkinaosuus on 30 % ja Eteran 5 %.

Yrityskaupan kilpailuvaikutusten arviointi

Yrityskaupassa yhdistyy kaksi keskenään kilpailevaa työeläkevakuutusyhtiötä. KKV on yrityskaupan vaikutuksia arvioidessaan tarkastellut markkinaosuuksia yksityisen sektorin lakisääteisen työeläkevakuuttamisen markkinalla Suomessa.

Yrityskaupan osapuolten markkinaosuudet antavat usein käytännöllisen ensimmäisen viitteen keskittymän markkinavoimasta. Erittäin korkeiden markkinaosuuksien voidaan yleensä katsoa viittaavan merkittävän markkinavoiman olemassaoloon, kun taas erittäin alhaisten markkinaosuuksien

² Osapuolten näkemyksen mukaan työeläkevakuutusyhtiöt, eläkekassat ja eläkesäätiöt ovat kilpailevia vaihtoehtoja yksityisen sektorin lakisääteisen eläketurvan järjestämiseksi. Osapuolet ovat kuitenkin toimittaneet KKV:lle tiedot vain työeläkevakuutusyhtiöiden osalta.

voidaan yleensä katsoa viittaavan sen puuttumiseen. Mitä suurempi on kahden suurimman yrityksen välinen markkinaosuuksien ero ja mitä hajautuneemmat ovat muiden kilpailijoiden markkinaosuudet, sitä suurempi on todennäköisyys, että korkean markkinaosuuden haltijalla on merkittävää markkinavoimaa.

Osapuolten mukaan niiden yhteenlaskettu osuus olisi järjestelyn jälkeen 37 % vuoden 2016 kokonaisvakuutusmaksutulosta. Markkinaosuuksien tarkastelu osoittaa, että yritysjärjestelyn myötä tapahtuva Ilmarisen markkinaosuuden lisäys ei merkittävästi vaikuta Suomen yksityisen sektorin lakisääteisen työeläkevakuuttamisen markkinan rakenteeseen, sillä kolme suurinta työeläkevakuutusyhtiötä olisivat järjestelyn toteuttamisen jälkeen edelleen keskenään tasavahvassa asemassa Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varman markkinaosuuden ollessa 34 % ja Keskinäinen Työeläkevakuutusyhtiö Elon osuuden ollessa 24 %.

Virasto on myös tutkinut kilpailun läheisyyttä tarkastelemalla osapuolten asiakkaiden siirtymiä ja asiakasryhmiä. Mikäli osapuolet olisivat toistensa lähimmät kilpailijat, pelkkä markkinaosuuksiin keskittyvä tarkastelu aliarvioi yrityskaupan haitalliset kilpailuvaikutukset erityisesti markkinoilla, joilla tuotteet ovat differoituja. Osapuolten asiassa toimittamien selvitysten perusteella ei kuitenkaan ole tehtävissä johtopäätöstä, jonka mukaan yrityskaupan osapuolet olisivat toistensa lähimmät kilpailijat.

Osapuolten mukaan niiden lakisääteinen tehtävä, tarkasti säännelty toiminta, säännelty vakuutusmaksu ja konkurssiyhteisvastuu rajoittavat merkittävästi työeläkevakuuttajien mahdollisuutta kilpailla keskenään. Osapuolten mukaan yritysjärjestelyllä ei ole minkäänlaisia vaikutuksia esimerkiksi eläkevakuutustuotteisiin, eläkevakuutusmaksuihin tai eläkevakuutustuotteiden tarjontaan. Osapuolten mukaan työeläkevakuutusyhtiöt erottuvatkin toisistaan lähinnä asiakashyvitysten, palvelun laadun ja työhyvinvointipalveluiden avulla. Asiakashyvityksiin käytettävissä oleva rahamäärä määräytyy yhtiön vakavaraisuuspääoman ja hoitokustannustuloksen perusteella. Näin ollen, yhtiöt kilpailevat erityisesti sijoitustuotoilla ja hoitokustannustehokkuudella.

Osapuolten mukaan yritysjärjestely kasvattaisi asiakashyötyjä korkeampina asiakashyvityksinä ja parempana palveluna, mikä lisäisi myös kilpailua yksityisen sektorin lakisääteisen työeläkevakuuttamisen markkinalla ja tehostaisi koko työeläkejärjestelmän tilaa.

Osapuolten mukaan järjestelyn tavoitteena on yhdistää niiden parhaat käytännöt ja digitaaliset palvelut sekä kehittää ja hyödyntää niitä yhtiön toiminnassa muun muassa asiakaspalvelun parantamiseksi sekä eläkehakemusten ratkaisutoiminnan tehostamiseksi. Osapuolet ovat sopineet Eteran palvelumallien, tuotteiden ja osaamisen säilymisestä yhdistyneessä yhtiössä monella tavalla.

Osapuolet ovat tuoneet esille, että Eteran vakavaraisuusaste ja siten sijoitustoiminnan riskinotto kyky kuin myös Eteran kustannustehokkuus on muita työeläkevakuutusyhtiöitä heikompi. Osapuolten mukaan Eteran fuusioituminen merkittävästi vakavaraisempaan Ilmariseen sekä järjestelyllä saavutettavat kustannussäästöt kasvattaisivat asiakashyötyä ja nostaisivat yhdistyneen yhtiön suhteellisen hyvityskyvyn alan parhaimmalle tasolle molempien osapuolten asiakkaiden kannalta. Osapuolten arvion mukaan vakuutusmaksujen hoitokustannusosiossa katettavissa liikekuluissa saavutettaisiin kustannussäästöä ja samoin sijoitustoiminnan tuotoilla katettavassa osiossa tavoitellaan kustannussäästöjä välittömissä ja välillisissä kustannuksissa erityisesti sijoituksista saatavista volyyymieduista.

Osapuolten mukaan yritysjärjestelyllä saatavat tehokkuusedut merkitsisivät pienempiä yksityisen eläkevakuutusalan toimintakuluja. Osapuolet katsovat, että eläkevakuutusjärjestelmän tehokkaampi toiminta ja tuotot vähentävät painetta eläkemaksujen korottamiseen tai eläke-etuuksien leikkaamiseen.

Eräät viraston kuulemat osapuolten kilpailijat toteavat lausunnoissaan hyväksyvänsä osapuolten näkemyksen yritysjärjestelyn vaikutuksista vakavaraisuuteen sekä asiakashyvityskykyyn.

Osa lausunnonantajista toi yleisenä huolenaiheena esiin suomalaisen työeläkejärjestelmän peruslähtökohdan eli hajautetun toimeenpanon kehityksen. Joidenkin lausunnonantajien mukaan hajautettu järjestelmä mahdollistaa keskinäisen kilpailun palvelulla, sijoitustoiminnan tuotoilla ja tehokkaalla kustannusrakenteella, mikä hyödyttää paitsi työeläkejärjestelmää myös turvaa eläkevaroja, hajauttaa riskiä ja pitää palvelun tason korkeana. Lausunnonantajien mukaan nyt käsillä oleva yrityskauppa on perusteltu, mutta alalla tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että toimijoiden määrä ja monimuotoisuus pysyy riittävänä, jotta hajautuksen edut saadaan säilytettyä.

Eräs osapuolten kilpailija katsoo lausunnossaan tarpeelliseksi kiinnittää huomiota työntekijän eläkelain voimaanpanolaissa (396/2006; TyEL:n voimaanpanolaki) Eteran toimintaa varten säädettyihin poikkeuksiin, muun muassa työkyvyttömyyseläkemenon täydennysmäärään, joka koskee LEL-vakuutuskannan suuremman työkyvyttömyyseläkemenon tasaamista. Lausunnonantaja katsoo, että mikäli yhdistynyt yhtiö saisi sulautumisen jälkeen säilyttää TyEL:n voimaanpanolaissa säädettyt edut, muun muassa työkyvyttömyyseläkemenon täydennysmäärän, saisi sulautumisen kautta muodostuva yhtiö tarpeetonta hyötyä muihin työeläkeyhtiöihin nähden, mikä ei vastaa TyEL:n voimaanpanolain tarkoitusta.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston tekemän markkinaselvityksen perusteella ei voida tehdä sellaista johtopäätöstä, että yrityskauppa aiheuttaisi kilpailulaissa tarkoitettulla tavalla merkittäviä haitallisia kilpailuvaikutuksia.

Johtopäätös

Edellä kerrottu huomioiden, Kilpailu- ja kuluttajavirasto katsoo, ettei yritys-järjestelyllä ole merkittäviä kilpailua rajoittavia vaikutuksia yksityisen sektorin lakisääteisen työeläkevakuuttamisen markkinalla Suomessa. Viraston selvitysten perusteella ei voida siten tehdä sellaista johtopäätöstä, että yritys- ja kuluttajavirasto näin ollen toteaa, ettei se näe kilpailuoikeudellista estettä Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarisen ja Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Eteran välisen yrityskaupan hyväksymiselle.

Lisätietoja lausunnosta antaa tutkija Jenna Lampinen, puhelin 029 505 3769, sähköposti jenna.lampinen@kkv.fi.

Ylijohtaja

Timo Mattila

Tutkija

Jenna Lampinen

